

K. J. Erben

Slovanské pohádky

na všední den
i na svátky

Upravily a ilustrovaly: Dvě TereziA p.Kučera

Karel Jaromír Erben

SLOVANSKÉ POHÁDKY

NA VŠEDNÍ DEN I NA SVÁTKY

Upravily a ilustrovaly: Dve TereziA p.Kučera

„HADÍ KORUNA“ (Z CHORVATSKA)

upraveno podle stejnojmenné pověsti Karla Jaromíra Erbena

V jedné vesnici žila jedna vdova v chudobě a svou malou dcerušku měla při sobě.

A ta dceruška každé ráno k snídani misku s mlékem měla, ale že na snídani s dcerkou chodí had, to matka nevěděla.

Tak spolu snídali, tak spolu jedli, a když miska prázdná byla, dceruška matku poprosila:

„Maminko, prosím, ještě bych si misku mléka dala,

„Sísa“ mi nic nenechala.“

Jaká to „sísa“ matka nevěděla,

ale vždycky ještě trochu mléka pro dcerušku měla.

Dlouhých sedm let tak had s děvčátkem snídal, až v sedmém roce dívce povídal:

„Když se mnou půjdeš, každou dírou projdeš!

Kudy půjdu já, projdeme oba dva.

Až přijdeme ke mně domů, budou se ptát, co chceš za odměnu.

Ty si přež jen korunu! Ta koruna je kouzelná, splní všechna přání tvá.“

Když přišlo děvče do domu hadova, starý had povídá:

„A co bys ráda, když ses mi starala o mého hada? Jakou bys chtěla odměnu?“

„Ráda bych zlatou korunu!“

„O korunu mne nežádej, něco jiného si přež!“

Ale dívka nic jiného nechtěla, pořád jenom korunu ráda by měla.

Starý had jí tedy tu korunu dal a za péči o hada poděkoval.

Když pak dívka přišla domů, ve skříni snadno našla místo pro korunu.

Na chvílku se zamyslela a v duchu přání vyslovila:

„Kéž bych tu skříň plnou šatů měla, oblékla si to, co bych chtěla!“

Jen si něco pomyslela, vždycky měla to, co chtěla.

Korunu si k sobě vzala a do obilí ji dala.

Na chvíli se zamyslela, potom přání vyslovila:

„Kéž bych měla velkou spoustu obilí, aby u nás lidé hlady nebyli!“

A ani se nenadála, velikánská hromada obilí před ní stála.

Ale jednou, když obilí do pytlů nabírala, s obilím i korunu do mlýna poslala.

Už nikdy více svou korunu nespatriła a snad proto své dobré srdce neztratila.

Ve mlýně ji mlynář taky nespatrił, asi spadla do vody, kde vzal ji vodní vír.

Možná zas k bílému hadu do skály vplula. Možná, že celý svět obeplula.

„O ZLÉ MACEŠE“ (Z JIŽNÍ RUSI)

upraveno podle stejnojmenné pohádky Karla Jaromíra Erbena

Žili jednou jeden muž a jedna žena spolu. Každý z nich měl svoji dceru. A ten muž měl taky kravičku.

Macecha nevlastní dceři úkol dala, aby kravičku na pastvu vyhnala.

Kravička se táže: „Proč, panenko, pláčeš?“

„Jakpak nemám plakat, když mám plný kužel předuva sprádat?“

„Už víc neplakej a předuvo mi do pravého ucha dej!“

Děvče to udělalo, pak z levého ucha krávkě kužel vytáhlo a spředeno mělo.

Macecha vlastní dceři pravila, aby tu krávu na pastvu taky vyhnala.

Děvče krávu na pastvu hnalo a na poli zavolalo: „Straky a vrány ke mně poleťte a pěknou přízi mi upředťte!“

Na večer dívka zas krávu domů hnala a matka se jí ptala: „Jakpak to šlo, dceruško?“

„Straky a vrány přiletěly a předuvo mi vzaly.“

Tehdy řekla macecha muži: „Zabij tu krávu, nosí nám smůlu!“

Když potom toho muže dcerka tu krávu na pastvu hnala, žalostně pro ni plakala.

Kráva jí uklidnila a pravila: „Až mě zabijí, popros ať ti střeva dají. A když ta střeva v řece vypereš, dvě jablíčka v nich najdeš. Zasadíš je do země a vyrostou z nich jabloně.“

Potom tu kravičku zabili a nevlastní dcerce dali střeva z ní.

Dívka s nimi k řece šla, a když je vyprala, dvě jablíčka vyndala. Jedno bylo zlaté a druhé stříbrné.

Macešina dcera to spatřila a rychle k ní přiskočila. Ale dívka hodila jablíčka mezi kopřivy, a na tom místě hned dvě jabloně vyrostly.

Jedna jabloň měla jablíčka stříbrná, ta druhá zlatá a pod jabloněmi vytryskla čistá studánka.

Bohatý pán tudy jel a děvčatům pověděl: „Kdo mi jablíčko z jabloně utrhne a z čisté studánky vodu nabere, tomu dám polovici svého panství a ožením se s ní.“

Tu macešina dcera přiskočila, utrhnout jablíčko chtěla, ale jabloň jablíčka do výšky vyzdvihla. Ze studánky nabrat vodu chtěla, ale pramen neviděla.

Nevlastní dcera vodu nabrala, jablíčko utrhla a pánovi podala.

Pán se tomu potěšil a pravil: „Ještě dnes svatbu vystrojím a s tebou se ožením!“

Potom se ten pán s tou hodnou dívkou vzali a děťátko měli.

Macecha ale kouzla znala, protože to vědma byla.

Nevlastní dceru v kozu proměnila a do řeky ji vyhnala, aby se tam utopila.

Svou dceru v noci na její místo tajně uložila.

Děťátko ale nespalo a po mamince plakalo.

A služebník toho pána řekl časně zrána: „Můj pane, nemeškejte a děťátko mi dejte. Na procházku s ním půjdu a konejšit ho budu.“

Pán pravil: „Jdi s ním.“

Služebník to děťátko k řece vzal a na kozu zavolal: „Kozo, kozo, přijď brzo! Tvůj syn má hlad, nenech se přemlouvat!“

Koza to zaslechla a řekla: „U řeky teď přebývám, synáčkovi najíst dám! Písek oči zavaluje, třtina nožky podřezuje, bystrá voda zadržuje.“

Potom koza přiběhla, kůži ze sebe strhla a dítě si k sobě vzala. Když dítě kojila, přežalostně plakala. Děťátko se napilo a hned plakat přestalo.

Pak ho žena vrátila sluhovi a odběhla pryč v podobě kozy.

A opět se druhého dne stalo, že dítě hlady plakalo.

Sluha dítě k řece vzal a na kozu zavolal. Všechno bylo jako den předtím a dítě potom spalo dvacet čtyři hodin.

A pán se služebníka ptal: „Jakpak to, že vždycky po procházce děťátko už dál nepláče?“

Služebník byl rád a začal povídat, jak se pánova žena kozou stala a do řeky se dostala.

Tak šli nyní všichni spolu, služebník i pán, s dítětem na procházku.

Když služebník a pán k řece přišli, na kozu tam zavolali: „Kozo, kozo, přijď brzo! Tvůj syn má hlad, nenech se přemlouvát!“

Koza jak to zaslechla, řekla: „U řeky teď přebývám, synáčkovi najíst dám! Písek oči zavaluje, třtina nožky podřezuje, bystrá voda zadržuje.“

Potom k nim přiběhla, kůži ze sebe strhla, děťátko si k sobě vzala a velmi přitom plakala.

„Děťátko moje, naposledy se vidíme. Daleko odtud musím, kde tvůj pláč neuslyším! Macecha mi dozajista, dnes ve vodě smrt přichystá.“

Ale ten pán své ženě kozí kůži vzal a do ohně ji dal. Srst zapraštěla a kůže se ztratila.

Potom ten pán přikryl pláštěm svoji ženu a společně šli všichni domů.

A ty dvě, co pikle kuly, ten den v řece zahynuly.

O ZLÉ MACEŠE

(Z jižní Rusi)

„POPELKA“ (Z BULHARSKA)

upraveno podle stejnojmenné pohádky Karla Jaromíra Erbena

Jednou se dívky kolem jámy sešly, předly a spolu řeči vedly.

Tu k nim přišel stařec, co bílé vousy měl a dívkám pověděl: „Děvčata, když kolem té jámy předete, pozor si dejte, aby do ni vaše vřeteno nespadlo, jinak se vaše matka stane krávou.“

Jak to pověděl, tak zmizel.

Dívky se té jeho řeči divily, okolo jámy si stouply a do ní hleděly. Náhle té nejhezčí z nich spadlo vřeteno do studny. Navečer, když přišla domů, spatřila před vraty nějakou krávu, svou matku. Honila ji potom s ostatním dobytkem na pastvu.

Po nějakém čase si otec vzal jednu vdovu a vyženil s ní druhou dceru.

Macecha vždy příčinu hledala, aby nevlastní dceru týrala. Ani nedovolila, aby se dívka umyla, učesala a převlékla.

Jednou jí plnou torbu koudel dala a přikázala: „Jestli koudel nespředeš, na klubko nenavineš a večer domů přijdeš, bita budeš!“

Ubohé děvče kolem dobytka chodilo, pracovalo, co mohlo, a když potom po poledni bylo a děvče vidělo, že koudel v torbě skoro

neubylo, tak se strachy rozplakalo. Její matka, ta kráva, ji plakat uviděla a hned jí pomoc nabízela:

„Já ti pomoci mohu, koudel do úst vezmu a žvýkat ji budu. Nit se potáhne na mé ucho, ty ji pak vezmi a navíjej na klubko a večer bude hotovo.“

A jak kráva řekla, tak dcerka udělala. Macecha se divila a druhý den jí ještě koudel přidala.

Třetího dne jí macecha ještě víc přediva dala a svou dceru poslala, aby pozor dávala. Ta se za ní přiloudila, a když viděla, co a jak, šla své matce žalovat.

Muž poslechl macechu a slíbil, že zabije krávu.

Když děvče krávu hnalo, žalostně plakalo.

Kráva dcerku těšila a pravila: „Neplakej a poslouchej! Z mého masa jíst nebudeš, ale kosti sebereš a za stavením zakopeš, a když něco potřebovat budeš, na můj hrob přijdeš a pomoc vždycky najdeš!“

Dívka vše udělala, jak jí kráva poradila. Maso nejedla a kosti tajně zakopala.

Maruška, tak se ta hodná dceruška jmenovala, ale poněvadž potom všechny práce ve stavení zastávala a u ohniště v popelu sedávala, macecha ji Popelkou nazvala.

Jednou v neděli, když macecha se svou dcerou do kostela šla, plnou nádobu prosa po zemi rozházela a Popelce poručila:

„Jestli to proso nebude přebráno a k obědu vše nachystáno než se z kostela vrátím, nechod' mi na oči nebo tě usmrtím!“

Děvče plakalo a naříkalo: „Všechno udělám, oběhám, zametu, ale jak já ubohá tolik prosa přeberu!“

Vtom si vzpomněla, co jí kráva před smrtí pověděla. Šla ke hrobu, skříň vidí otevřenou, plnou bohatých šatů, a dva bílé holoubky na víku.

Holoubci se čepýřili a k Popelce promluvili: „Maruško, šaty si vezmi, obleč se a do kostela jdi, my za tebe to proso přebereme a oběd připravíme.“

Popelka se do krásných hedvábných šatů oblékla a šla. V kostele se všichni její kráse divili a mladý carevič mezi nimi. Po bohoslužbách Popelka tajně z kostela ven vyklouzla a ke hrobu běžela, šaty do skříně zavřela a ta se hned ztratila. Doma zatím bylo proso přebráno a vše na oběd přichystáno.

Druhou neděli, když macecha do kostela odcházela, ještě více prosa po zemi rozházela a zase Popelce poručila, aby je sebrala a na oběd vše chystala.

Když macecha s dcerou odešla, Popelka na hrob šla a zase dva holoubky a skříň otevřenou viděla. Do šatů z čistého stříbra se oblékla a do kostela šla. Všichni se ještě více divili a carevič z ní nemohl spustit očí. Po bohoslužbách z kostela ke hrobu proklouzla a šaty tam schovala.

Třetí neděli macecha třikrát tolik prosa po zemi rozsypala a zas Popelce poručila, aby proso přebrala a oběd přichystala. Když odešla, Popelka se na hrobě své matky do šatů z ryzího zlata převlékla a do kostela také šla. Když ji carevič uviděl, po bohoslužbě s ní mluvit chtěl, aby věděl, kde žije a jak se jmenuje.

Popelka zas utekla, ale než se davem lidu protlačila, střevíček ztratila. Doma se převléknout nestihla, kytli si přes šaty přehodila, střevíček pod kytli schovala a na ohniště se posadila.

Zatím macecha s dcerou domů přišla a když viděla, že je všechno hotovo, šla se k obědu převléknout.

Zatím carevič ztracený střevíček vzal a od stavení do stavení putoval. Každému děvčeti střevíček zkoušel, aby dívku, kterou spatřil v kostele, našel, ale žádné dívce střevíček neseseděl. Konečně taky do stavení, kde žila Popelka, přišel.

Macecha rychle Popelku pod koryto skryla a svou dceru k careviči přistrčila. Ale také jí střevíček nepasoval, proto se carevič vyptával, zda tu nemají ještě jiná děvčata a macecha pravila, že její dcera je z děvčat jediná.

Tu však kohout na korytě křídly zamával a zakokřhal: „Kykyryký, hezké je děvčátko pod koryty!“

Macecha křičela: „Že na tebe zavolám orla!“

Carevič to slyšel a ke korytu přišel. A když ho zvedl, děvče pod ním našel, to které v kostele bylo, i šaty stejně pěkné mělo, jen na jedné noze střevíček chyběl, a byl to právě ten, který u sebe carevič měl.

Když střevíček dívce podával, o ruku ji požádal, aby si ji hned v tom kostele za ženu vzal, a macechu nakonec pro její zlé srdce potrestal.

POPELKA

(Z Bulhar)

„RYBÁŘŮV SYN“ (ZE SLOVINSKA)

upraveno podle stejnojmenné pohádky Karla Jaromíra Erbena

Kdysi dávno na Dunaji jeden pán a rybář žili.
Jednou rybář ryby lovil a ani jednu neulovil.
Připlul k němu divný pán a povídal: „Když mi to, o čem nevíš
přislíbíš, ještě dnes dostatek ryb nalovíš.“
„O čem nevím, že to mám, snadno to postrádám,“ rybář mu dal
tímto slib a nalovil spoustu ryb.
Když šťastně domů dorazil, velice se podivil.
Doma se jeho žena velice raduje, že zanedlouho synáčka mít bude.
A také tak bylo, brzy se rybáři dítě narodilo.
Několik let s rybářem synek byl a potom se v černé škole vyučil.
Všechno, co bylo a co bude věděl, a tátovi jednoho dne pověděl:
„Otče, už je čas, abychom šli, musíme splnit dávný slib! „
Připlula loďka, když přišli k Dunaji, a pán v zeleném obleku na ní.
Syn do loďky vstoupil, pán loďku odstrčil.
Loďka se potopila s nimi, rybář je zarmoucen a plný viny.
Mezitím syn po vodě jde a do zakletého města přijde.
Vešel do zámku a tam v jedné místnosti byl veliký stůl.
Svíce na něm rozžal a pak chvíli čekal.

Sotva se půlnoc blíží, dveřmi se obrovský had plíží.

Najednou se postaví a o políbení poprosí.

„Odstup ode mne, d'áble, nemáš ke mně moci žádné!“

A jak had vešel, tak taky odešel.

Ve snu se mládenci druhý den zdá, že velkého hada políbit má.

A když se půlnoc blíží, ještě větší had se dveřmi plíží. Dvě hlavy hadí k prosbě se postaví: „Prosím tě, polib mne!“

Mládenec se bál a hada odehnal: „Odstup ode mne, d'áble, nemáš ke mně moci žádné!“

Třetího dne se mu zdá, že velkého hada políbit má.

„Dobře bys byl učinil, kdybys hada políbil!“

O půlnoci se připlazil had tříhlavý a proti mládenci se postavil. Veliký byl a strašlivý, ale mládenec ho políbil.

Vtom okamžení před mláďencem panna stojí.

Panna v hada zakletá, velkou radost má a svého otce, pana krále, zavolá.

Když otec s matkou přišli, mláďence chválili: „Za svoji odvahu, jakou chceš odměnu? Dám ti své království i svou dceru, budeš-li ji chtít za odměnu!“

Mláďence však rmoutilo pomyšlení, že v zámku jeho otec a matka není.

„Já se u vás dobře mám, ale otec můj se rmoutí dál. Myslí si, že v pekle jsem a už ani živý nejsem. Chci jen říci svému otci na Dunaji, že jsem šťastný a že jsem zdravý.“

Pravila mu krásná panna: „Ráda bych ti něco darovala. Jen kdyby ses potom vrátil ke mně, dám ti prsten této země. Ale nikomu prsten ukázat nesmíš, jinak ho ztratíš a víc už mě nespatriš!“

Otec i matka se velmi radovali, že svého syna zas zdravého přivítali.

Ale jejich pán dvě dcery měl a jednu z nich zaslíbit mláďenci chtěl.

Když se pak mládenec s těmi dcerami procházel, na svůj slib

zapomněl a všechno jim o tom prstenu pověděl.

A ty dcery si pomyslely: „Kdybychom ten prsten měly, potom by s námi mládenec zůstal a jednu z nás si za manželku vzal.“

A tak mu ten prsten z ruky vzaly a mládence uspaly.

Pět let u nich zůstal, pak se do světa vydal, do podzemního města, kde byla jeho nevěsta.

Šel a šel, až lesem pozdě večer do stavení vešel.

Ve stavení žádného muže není a žena mu povídala: „Ráda bych ti noclehu popřála. Ale moji bratři milí, přijdou domů každou chvíli. Protože jsou zloději, o život tě připraví.“

„Nic se ženo nestarej a víno mi přichystej. Počkám na tvé bratry, až se domů vrátí.“

O půlnoci bratři dorazili a co tu dělá, se ho ptali.

„Sem tam po světě chodím, protože musím.“

„Kterého jsi rodu? A jak ti říkají?“

Jméno jejich bratra jim pověděl, protože o jeho ztrátě věděl.

„Ty jsi potom bratr náš a s námi se do světa vydáš!“

Pak zlodějské řemeslo vychvalovali.

„A co jste dnes dostali?“

„Dostali jsme toho dnes mnoho – střevíce, plášť a klobouk. Kdo ty střevíce obuje, za půl hodiny dvě stě mil ujde. Kdo ten plášť přes sebe přehodí, nikdo ho nespátří. Kdo ten klobouk hodí před sebe, každá hora se mu otevře.“

Mládenec se dovolil, aby ty tři věci sám na sobě zkusil. A potom do střevíců skočil, až se země zatřásla, a najednou ve stavení nebyl.

Nejprve šel ke Slunci tam, co vychází, jestli neví, kde se jeho nevěsta nachází. Slunce po všech zemích svítí a na cestu do podzemního města mu posvítí.

„Neznám mezi horami v úzkých skulinách cestu, to Luna ti poradí, kde máš hledat svoji nevěstu.“

Mládenec šel tam, co Měsíc vychází, zeptat se, kde se podzemní město nachází.

„Nevím, mezi hory nikdy nepřijdu, zeptej se ale Větru. Ten všemi skulinami proletuje a jistě ti poví, kde tvá nevěsta bude.“

A mládenec šel tam, kde Vítr vychází, zeptat se, kde se podzemní město nachází.

„Jakpak bych to nevěděl?“ a mládenci pověděl: „Na svatbu tam zítra půjdu a do zámku foukat budu, aby svatebčanům příliš horko nebylo a na svatbě se jim líbilo. Králova krásná dcera se tam vdává a bude to veliká sláva.“

Přede dnem šli, až k ohromným skalám přišli. Vítr se proletěl skulinou, ale mládenec zůstal před skálou. O skálu hodil kloboukem, skála se otevřela a on šel dál za Větrem.

K ránu byli v podzemním městě a Vítr šel na svatbu foukat nevěště. Mezitím mládenec v kostele čekal, kde kněz oddávat začal. Vtom si mládenec plášť přes sebe přehodil a knihu svatební z rukou kněze shodil. Zbožná kniha na zem upadla a nevěsta hřích vyznala.

„Já slíbila svému ženichovi pravému, že sedm let počkám na něho a nevezmu si žádného.“

A kněz otázal se jí, koho by měla raději.

„Svého ztraceného milého, co vysvobodil mne ze zakletí zlého!“

Mládenec se zaradoval a plášť ze sebe sundal.

Panna ho hned poznala a vroucně ho objala.

Brzy na to svatba byla a dlouho se slavila.

Já tam taky byla, víno z řešeta pila. Dali mi chleba ze sklenice pít a lopatou po hřbetě mě chtěli bít.

RYBÁŘŮV SYN
(Ze Slovinska)

„SNĚHURKA“ (Z VELIKÉ RUSI)

upraveno podle stejnojmenné pohádky Karla Jaromíra Erbena
přidán úvod a závěr

Otec Mráz a paní Zima v zimě mnoho práce mají, proto na zem svoje děti posílají. Ve sněhu se narodí, lidem, co je objeví, bolest v srdci vyléčí.

Jednou v zimě jeden sedlák starý se ženou se z okna podívali. Žádných dětí neměli, a proto se rmoutili. Děti venku radují se a ve sněhu koulují se.

Aby rozveselil ženu sedlák starý, ze sněhu si dítě staví. Ze sněhu si děťátko slepí, když jim Pánbůh nedal živé děti. K tělíčku ručičky a nožičky přilepili a na krk hlavičku posadili. „Pomáhej Pánbůh!“ kolemjdoucí povídal. „Cožpak to děláte?“ se zvědavě ptal.

„Inu, jak vidíš!“ řekl mu pár starý. „Sněhurku, jsme si udělali.“

Potom nosíček a bradičku přidělali, dva důlky pro oči nachystali. Sotvaže děťátko pusinku mělo, zdálo se, jakoby dýchat chtělo. Hlavičkou radostně kroutilo, jakoby najednou ožilo. Zamrkala modrá očička, rukama zatřepe holčička. Nožičky do vzduchu vykopne, zrovna jako děťátko skutečné.

„Ach, muži můj milovaný, Pánbůh nám děťátko nadělil!“